

УДК 334.722:338.24

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.207.250-257>

Розум О.О.

Державний податковий університет

Rozum Oleksandr

State University of Taxation

<https://orcid.org/0009-0007-5256-4114>

СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ УКРАЇНИ

У статті розкрито теоретико-методичні та практичні аспекти стимулювання розвитку малого підприємництва України в умовах євроінтеграційних трансформацій. Доведено, що євроінтеграційний курс формує нову систему координат економічного розвитку, у якій політика підтримки малого бізнесу набуває стратегічного значення. Проаналізовано ключові виклики адаптації до стандартів ЄС – правові, фінансові, інституційні, кадрові, комунікаційні та інфраструктурні. Визначено основні напрями державного стимулювання – інституційно-регуляторний, економічний та організаційно-інфраструктурний. Обґрунтовано необхідність запровадження механізмів підтримки, зокрема системи зеленого фінансування, податкових «пісочниць», цифровізації фіскального адміністрування, міжнародного нетворкінгу та партнерства «держава–бізнес–наука», що забезпечить інтеграцію малого бізнесу до єдиного економічного простору ЄС.

Ключові слова: євроінтеграція, мале підприємництво, виклики, стимулювання, інституційно-регуляторні інструменти, економічні інструменти, організаційно-інфраструктурні інструменти, конкурентоспроможність.

STIMULATING THE DEVELOPMENT OF SMALL ENTREPRENEURSHIP IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S EUROPEAN INTEGRATION CHALLENGES

The purpose of the study is to identify and scientifically substantiate effective mechanisms and instruments for stimulating the development of small entrepreneurship in Ukraine under the European integration challenges caused by the transformation of the economic environment. The relevance of the topic is determined by the need to adapt Ukraine's entrepreneurial sector to the standards of the European Union and ensure its competitiveness within the single market. As Ukraine moves through the accession process, the pressure to modernize its regulatory framework increases.

The methodological basis of the research includes systemic, comparative, and analytical approaches, which made it possible to reveal the interrelation between institutional, financial, and organizational factors influencing small business development. The results show that the European integration process forms new coordinates of economic policy, within which small business support becomes a strategic priority of long-term growth. Three key directions of state stimulation are defined: institutional and regulatory - harmonization of legislation with EU law, governance reform, anti-corruption and deregulation mechanisms; economic - grant and credit programs, guarantee and co-financing systems, tax incentives, and harmonization of VAT and excise policy; organizational and infrastructural — development of business incubators, clusters, export support centers, mentoring programs, and networking platforms integrating Ukrainian entrepreneurs into EU markets. These measures collectively shape an ecosystem capable of supporting innovation, enhancing productivity, and preparing Ukrainian enterprises for cross-border competition in the EU market.

Additional tools are proposed to improve adaptability and competitiveness, including green finance, tax sandboxes, digital fiscal instruments, and blockchain technologies for transparency. The article argues that integrating these innovations can significantly accelerate the transition of small businesses toward sustainable and technologically advanced models of development. The practical significance of the article lies in substantiating approaches that can increase the effectiveness of state policy, ensure the integration of small businesses into the EU economic space, and strengthen Ukraine's post-war economic resilience.

Keywords: European integration, small entrepreneurship, challenges, stimulation, institutional and regulatory instruments, economic instruments, organizational and infrastructural instruments, competitiveness.

JEL classification: L26, O19, O52, P48, Q01.

Постановка проблеми. Незважаючи на повномасштабну агресію росії проти України, держава продовжує послідовно рухатися шляхом євроінтеграції,

здійснюючи структурні реформи, спрямовані на демократизацію, економічну лібералізацію та правову конвергенцію. Інтеграція України до єдиного

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Розум О.О., 2025

економічного простору ЄС передбачає глибоке узгодження регуляторних, технічних і правових стандартів, що відкриває вітчизняним підприємцям можливість для виходу на внутрішній ринок Європи. 2024 рік став історичним для України в контексті її євроінтеграційного курсу, адже цього року на Першій міжурядовій конференції в Люксембурзі було офіційно відкрито переговорний процес щодо вступу України до ЄС. Для досягнення цієї мети Україна доклала значних зусиль. З моменту отримання статусу кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року і до початку вступних перемовин Україна виконала 7 основних рекомендацій та здійснила 4 додаткові законодавчі кроки, визначені Європейською Комісією. У межах цих зобов'язань було ухвалено низку важливих євроінтеграційних законів і реалізовано ряд реформ, що охоплюють всі сфери життя українського суспільства [4].

Разом із позитивними трансформаціями, пов'язаними із наближенням до європейських стандартів, зростає і спектр викликів для малого підприємництва: підвищення вимог до якості продукції, сертифікації, екологічних норм, стандартів безпеки та кваліфікації управлінських кадрів. У Стратегії відновлення, сталою розвинутою та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року наголошується, що ключовими загрозами для розвитку сектору є необхідність у майбутньому конкурувати з європейськими виробниками в умовах спільного ринку ЄС та пристосування до вимог законодавства Європейського Союзу [9]. Саме тому стимулювання розвитку малого підприємництва розглядається як базова умова подолання цих викликів та забезпечення сталого економічного зростання. Адже мале підприємництво виступає рушійною силою структурної перебудови економіки, генераторами інновацій та робочих місць, тому їхня конкурентоспроможність є критично важливою для інтеграції України в європейський економічний простір. Розвиток ефективної системи стимулювання забезпечить адаптацію малого бізнесу до європейських стандартів, підвищить його продуктивність і сприятиме зміцненню позицій вітчизняного малого підприємництва у процесі євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці підтримки та стимулювання розвитку малого підприємництва присвячена значна кількість наукових праць. Так, Балановська Т., Гоголя О. та Тужик К. акцентують увагу на важливості участі держави в підприємницькій діяльності з метою її стимулювання та сприянню взаємодії підприємств із іншими ринковими структурами [1, с.23]. Ковалик О. розглядає стимулювання як процес створення сприятливих умов функціонування суб'єктів малого бізнесу через використання пільг, спрощених процедур, гарантій тощо [6]. Вахович І. та Шейко Ю. здійснили комплексний підхід до класифікації інструментів стимулювання розвитку малого підприємництва за ознаками та видами [2, с. 34].

В контексті євроінтеграції питання стимулювання підприємництва розглядали Дячун О. і Нагорняк І. та

запропонували методи державного стимулювання його розвитку [3]. Л. Квасній, Р. Мисишин, Н. Петрайко та Н. Чудійович визначили основні євроінтеграційні виклики у розвитку МСБ західних регіонів України та запропонували механізми стимулювання розвитку МСБ [5].

Водночас проблематика стимулювання розвитку малого підприємництва України в умовах воєнних викликів і післявоєнного відновлення в контексті євроінтеграційних трансформацій залишається актуальною та потребує подальшого наукового опрацювання.

Мета дослідження полягає у виявленні та науковому обґрунтуванні ефективних механізмів і інструментів стимулювання розвитку малого підприємництва України в умовах євроінтеграційних викликів, спричинених трансформацією економічного середовища. Дослідження спрямоване на визначення шляхів адаптації малого підприємництва до стандартів ЄС, підвищення його конкурентоспроможності, інституційної стійкості та здатності інтегруватися у внутрішній ринок Європейського Союзу.

Виклад основних результатів дослідження. Процес євроінтеграції України створює для малого підприємництва як нові можливості, так і значні виклики, пов'язані з необхідністю адаптації до європейських економічних, правових та інституційних стандартів. Ці виклики охоплюють економічну, регуляторну, кадрову, інституційну та інфраструктурну сфери, що визначає потребу у комплексному підході до формування державної політики підтримки бізнесу. Узагальнення основних викликів євроінтеграції для розвитку малого підприємництва подано в табл. 1.

Узагальнені в табл. 1 виклики євроінтеграції засвідчують потребу у переході до якісно нової моделі державної політики розвитку малого бізнесу, заснованої на адаптивності, інноваційності та ефективній взаємодії з європейськими інституціями. У сучасних умовах пріоритетом стає формування сприятливого середовища для підвищення конкурентоспроможності підприємництва, його здатності діяти за європейськими правилами та стандартами.

Загалом «стимулювання - це сукупність зовнішніх засобів впливу на об'єкт, застосування яких здійснюється з врахуванням інтересів і з метою досягнення цілей як суб'єкта, так і об'єкта стимулювання» [2, с. 26]. В умовах викликів євроінтеграції стимулювання розвитку малого підприємництва розглядається як динамічний процес реалізації державної політики, спрямований на посилення адаптивності малого бізнесу до нових вимог ринку ЄС. На нашу думку, його зміст полягає в скоординованому використанні економічних, інституційно-регуляторних і організаційно-інфраструктурних інструментів стимулювання малого підприємництва, що забезпечують модернізацію бізнес-середовища, розширення експортних можливостей, залучення інвестицій та інтеграцію України у європейський економічний простір (табл. 2).

Таблиця 1

Виклики євроінтеграції для розвитку малого підприємництва

Вид виклику	Зміст виклику
Правові та регуляторні	- гармонізація українського законодавства з правом ЄС (технічні регламенти, стандарти, ринковий нагляд, захист споживачів); - необхідність виконання складних процедур сертифікації та оцінки відповідності; - правова й регуляторна конвергенція, що потребує значних адміністративних ресурсів.
Інституційні	- недостатня координація між державними органами у реалізації євроінтеграційної політики; - ризик фрагментарності інструментів підтримки малого бізнесу. - недофінансування програм стимулювання та розвитку підприємництва.
Економічні	- необхідність конкурувати з європейськими виробниками на внутрішньому ринку ЄС; - підвищення вимог до якості продукції, ефективності виробництва та інноваційності бізнесу; - обмежений доступ до фінансування для модернізації та сертифікації виробництва.
Фіскальні та фінансові	- адаптація системи оподаткування до вимог директив ЄС (ПДВ, акцизи, податкове адміністрування); - необхідність прозорості фінансової звітності та участі в міжнародних механізмах обміну інформацією; - потреба в нових механізмах гарантій, грантів та інвестиційної підтримки;
Інвестиційна довіра	- відкриття реєстрів бенефіціарів для забезпечення прозорості бізнесу; - боротьба з тіньовими практиками та корупційними ризиками; - формування довіри міжнародних партнерів і залучення іноземних інвесторів;
Кадрові та освітні	- недостатній рівень підготовки управлінського персоналу до вимог ринку ЄС; - потреба у розвитку професійної освіти, навичок інноваційного менеджменту та експортної діяльності; - відсутність системної політики підвищення кваліфікації для підприємств;
Комунікаційні та культурні	- мовні бар'єри та нерозуміння ділової культури ЄС; - слабкі навички міжкультурної комунікації у сфері міжнародного бізнесу; - недостатня участь українських підприємств у європейських бізнес-мережах;
Інфраструктурні	- недостатній розвиток бізнес-інкубаторів, кластерів, агентств регіонального розвитку; - обмежені можливості доступу до консалтингових і технічних послуг; - необхідність модернізації логістичної, освітньої та цифрової інфраструктури.

Джерело: сформовано автором.

Таблиця 2

Напрями та інструменти стимулювання малого підприємництва в умовах Євроінтеграції

Напрямок стимулювання розвитку малого підприємництва	Інструменти стимулювання розвитку малого підприємництва
Інституційно-регуляторні	- законодавчі акти; - міжнародні угоди; - стратегії розвитку; - реформи корпоративного управління; - регуляторні стандарти ЄС; - інструменти гармонізації права; - антикорупційні механізми та реєстри прозорості; - механізми спрощення зовнішньоекономічних процедур.
Економічні	- програми грантової підтримки; - кредитні інструменти; - податкові пільги; - фінансові гарантії; - механізми співфінансування; - система державних закупівель; - інвестиційні стимули; - міжнародна технічна допомога.
Організаційно-інфраструктурні	- програми професійної освіти; - бізнес-інкубатори; - кластери розвитку; - агентства регіонального розвитку; - центри підтримки експортерів; - платформи нетворкінгу; - менторські та консультаційні програми; - інституції підтримки інновацій.

Джерело: сформовано автором.

Систематизація наведених напрямів і інструментів стимулювання свідчить про багаторівневий характер державної політики розвитку малого підприємництва в умовах євроінтеграції. Для ефективного подолання виявлених викликів ключове значення мають інституційно-регуляторні інструменти, які створюють нормативну основу гармонізації українського законодавства з правом ЄС і формують передумови інтеграції малого бізнесу до європейського ринку. Так, Угода про асоціацію Україна–ЄС (2014) [10] визначає правові основи для гармонізації законодавства України з вимогами ЄС та сприяє інтеграції країни в європейські ринки. Національна економічна стратегія-2030 [8] передбачає конкретні кроки щодо розвитку малого підприємництва та інтеграції України до європейського економічного простору.

Крім того, законодавчими актами, що забезпечують гармонізацію національних стандартів з європейськими є: Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», Закон України «Про стандартизацію», Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та інші.

Серед інституційно-регуляторних інструментів стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні важливе місце має реформа корпоративного управління, яка спрямована на приведення управлінських стандартів державних підприємств до вимог ОЕСР. Зокрема, прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» сприяє гармонізації національної правової системи з європейськими стандартами, що покращує управління державними компаніями та створює більш прозоре і стабільне економічне середовище для малого бізнесу. Внесення змін до Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України та інших законів, зокрема «Про управління об'єктами державної власності» і «Про акціонерні товариства», дозволяє усунути правові бар'єри, що можуть стримувати розвиток суб'єктів малого підприємництва. Крім того, адаптація до міжнародних стандартів корпоративного управління також забезпечує підвищення довіри інвесторів до українських підприємств, полегшує доступ малих підприємств до фінансування та партнерства з державним сектором.

Регуляторно-інституційні заходи, спрямовані на спрощення процедур експорту та імпорту, мають на меті зменшити адміністративні бар'єри для малих підприємств і забезпечити їм легший доступ до зовнішніх, насамперед європейських, ринків. Зокрема, на підставі Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» в Україні створена система технічного регулювання, яка побудована на принципах та практиках, що діють у ЄС, що є важливим для спрощення доступу української продукції на європейський ринок за рахунок встановлення єдиних вимог до продукції та процедур її оцінки відповідності. Впровадження заходів щодо відкриття реєстрів власників бізнесу та кінцевих бенефіціарів спрямовані на підвищення прозорості підприємницького середовища, зміцнення довіри з боку

міжнародних партнерів та інвесторів, а також запобігання корупційним і тіншовим практикам.

Ефективність інституційно-регуляторних механізмів стимулювання малого підприємництва значною мірою визначається їх здатністю створювати сприятливе середовище для реалізації фінансово-економічних інструментів, які безпосередньо забезпечують доступ суб'єктів господарювання до ресурсів розвитку, інвестицій та інноваційної діяльності. Основними фінансово-економічними інструментами є гранти, кредити на модернізацію, інновації та експорт, які дають змогу підприємствам фінансувати проекти, спрямовані на оновлення технологій, підвищення якості продукції та вихід на нові ринки. Зокрема, програми підтримки ЄС для малих та середніх підприємств, такі як COSME та EU4Business, надають гранти та кредити для розвитку та модернізації малого бізнесу в країнах-учасницях програми EU4Business. Так, у 2023 році в межах ініціативи EU4Business в Україні було підтримано 17 207 малих і середніх підприємств, які завдяки цій підтримці згенерували додатково 197,5 млн євро доходу, створили 13 234 нові робочі місця, збільшили свій оборот на 4,7% та експорт на 7,9% [14].

Інструменти економічного стимулювання малого підприємництва в Україні в умовах євроінтеграції охоплюють не лише пільгове фінансування та гарантійні механізми, а й гармонізацію податкової та регуляторної політики з ЄС. Зобов'язання України у сфері оподаткування закріплено в Главі 4 «Оподаткування» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію, що передбачає наближення правил податкового адміністрування, обміну податковою інформацією та протидії ухиленню, а також узгодження практик щодо ПДВ і акцизів із європейськими стандартами. Відповідна імплементація у національному праві формує прозоріші конкурентні умови та полегшує доступ малого підприємництва до ринку ЄС, підвищуючи їхню міжнародну конкурентоспроможність.

У 2025 році продовжувалась робота щодо узгодження податкового законодавства України з європейськими нормами, охоплюючи питання ПДВ, акцизних зборів та корпоративного оподаткування. Особливою увагою користується співпраця між податковими органами України та ЄС, зокрема через обмін інформацією для запобігання ухиленню від сплати податків.

Імплементація Директиви Ради 86/560/ЄЕС (Тринадцята Директива) щодо ПДВ та відшкодування для підприємств, що не зареєстровані в Україні, є пріоритетним завданням, але для її реалізації необхідно провести підготовчу роботу. Україна має здійснити імплементацію цієї директиви після набуття статусу члена ЄС.

У 2024 році імплементація міжнародних стандартів обміну інформацією для податкових цілей в Україні у 2024 році досягла важливих результатів:

- затверджено Звіт Глобального форуму з прозорості та обміну інформацією для податкових цілей ОЕСР щодо оцінки зрілості системи управління інформаційною безпекою в Україні;

- запущено перший автоматичний обмін інформацією про фінансові рахунки з міжнародними партнерами, відповідно до Загального стандарту звітності (CRS). Це є важливим кроком у реалізації міжнародного автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки та звітність у розрізі країн. Крім цього, Україна ввела в дію МСАА CRS (28.06.2024) і МСАА СbС, успішно провела першу звітну кампанію фінансових установ щодо підзвітних рахунків і забезпечила умови для першого міжнародного обміну звітами СbС у 2026 році [4].

У межах виконання зобов'язань, визначених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, зокрема у сфері оподаткування, Україна здійснює послідовну гармонізацію національної податкової політики з європейськими стандартами. З цією метою розроблено та реалізується Національна стратегія доходів до 2030 року, яка визначає пріоритети модернізації фіскальної системи, підвищення її прозорості та ефективності адміністрування. У 2024 році було ухвалено низку ключових законодавчих актів, спрямованих на імплементацію норм податкового права ЄС, зокрема у частині регулювання акцизного оподаткування, перегляду ставок та механізмів контролю відповідно до вимог європейських директив. Такі зміни забезпечують поступове наближення українського податкового законодавства до *acquis communautaire* (правової системи Європейського Союзу) та сприяють формуванню стабільного, прогнозованого податкового середовища, що відповідає принципам єдиного європейського ринку.

Крім того, Податковим кодексом України, що передбачає пільгові ставки податків і податкові канікули для підприємств, які займаються інноваційною та науково-дослідною діяльністю, що відповідає вимогам ЄС. Ці податкові механізми знижують адміністративні бар'єри, полегшують доступ до фінансування та сприяють інтеграції малого бізнесу в європейську економічну систему, підтримуючи розвиток інновацій і відповідність європейським вимогам.

Ще одним економічним інструментом стимулювання малого підприємництва є впровадження європейських норм у сфері державних закупівель через систему Prozorro, що сприяє прозорості та конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному ринку.

Нарешті, співфінансування проєктів міжнародною технічною допомогою є важливим механізмом для реалізації інфраструктурних та інноваційних проєктів. Малим підприємствам надаються додаткові кошти через міжнародні гранти та технічну допомогу, що дозволяє їм фінансувати інвестиції у нові технології, екологічно чисті виробництва та вдосконалення інфраструктури. Такі проєкти співфінансуються за рахунок Європейського інвестиційного банку та інших міжнародних організацій, зокрема через Програму розвитку ООН (ПРООН) та Європейський фонд розвитку Європейський інвестиційний банк, ПРООН в Україні.

Євроінтеграційний процес вимагає також адаптації національних інфраструктурних та організаційних структур до європейських стандартів, що включає

створення і розвиток організаційних платформ та інститутів, спрямованих на підтримку малого та середнього підприємництва. Так, програми фінансування професійної освіти є ще одним важливим інструментом для стимулювання розвитку малого підприємництва, що надають підприємствам можливість інвестувати в навчання та підвищення кваліфікації своїх співробітників. В цьому напрямку Міністерство економіки України та Міністерство соціальної політики України у 2023 році почали розробку політики для розвитку людського капіталу в рамках програми Ukraine Facility від ЄС, яка передбачає розбудову інклюзивного освітнього середовища та трансформацію професійної освіти [7].

Бізнес-інкубатори та кластери розвитку як організаційні інструменти стимулювання, допомагають стартапам і малим підприємствам формувати стабільне середовище для росту та інновацій. Так, Бізнес-інкубатор Ukrainian Future допомагає розвивати інноваційні ідеї молодих підприємців та трансформувати їх у фінансово самодостатні бізнес-моделі; центр підприємництва та інновацій Startup Ukraine підтримує розвиток малого та середнього бізнесу в Україні. Такі структури надають комплексні послуги для розвитку бізнесу, включаючи фінансову підтримку, технічні та консультаційні послуги, що є необхідними для інтеграції в європейську економіку. Крім того, впроваджені тренінгові та консультаційні програми з євроінтеграції допомагають підприємцям орієнтуватися у вимогах ЄС, вдосконалювати навички управління бізнесом та розширювати доступ до європейських ринків. Зокрема, *eB Business Incubators* – менторська програма для створення світового рівня стартапів в Україні; *TechUkraine* – незалежна платформа, що об'єднує учасників технологічної екосистеми України та сприяє її інтеграції в глобальний технологічний простір; *UVCA* (Ukrainian Venture Capital and Private Equity Association) – асоціація, що сприяє розвитку венчурного капіталу та приватних інвестицій в Україні.

У свою чергу, Агентства регіонального розвитку разом з Міністерством розвитку громад та територій України відіграють важливу роль у підтримці місцевих підприємців та стартапів, сприяючи ефективному використанню ресурсів для економічного зростання на рівні регіонів. Вони забезпечують координацію між державними органами, підприємцями та іншими інституціями, що стимулює розвиток регіональних ініціатив, зокрема в галузі інновацій та технологій. Окрім того, мережі підтримки стартапів, такі як *Startup Ukraine*, *TechUkraine*, *Google for Startups Ukraine Support Fund*, виступають майданчиками для обміну досвідом, залучення інвестицій та створення нових партнерств з європейськими підприємцями та інвесторами.

До ключових ініціатив, що сприяють розвитку людського капіталу та підвищенню конкурентоспроможності малого підприємництва, належать сучасні державні та міжнародні програми професійної підготовки, перепідготовки й розвитку навичок. Зокрема, державна програма «Є Робота», ініційована Міністерством

економіки України, спрямована на підтримку самозайнятості, розвиток підприємницьких компетентностей та перекваліфікацію населення. Вона охоплює грантові напрями, що забезпечують фінансову підтримку започаткування власної справи, навчання та адаптацію втеранів і безробітних до нових умов ринку праці.

Важливим елементом цифрової трансформації системи освіти є національна платформа «Дія.Освіта», яка надає можливість безоплатного онлайн-навчання з цифрових, комунікаційних та підприємницьких компетентностей.

Вагоме значення має також міжнародна програма «EU4Skills: кращі навички для сучасної України», реалізована за підтримки Європейського Союзу та урядів країн-членів ЄС. Її метою є модернізація професійно-технічної освіти, впровадження європейських стандартів підготовки кадрів та розвиток потенціалу регіональних навчальних центрів.

Додатковим напрямом є програма «Skills4Recovery», що орієнтована на розвиток професійної освіти та підготовку фахівців для відновлення економіки України. Програма забезпечує підвищення кваліфікації у сферах, критично важливих для

повоєнної реконструкції, інновацій та впровадження сучасних технологій.

Нарешті, платформи нетворкінгу з партнерами з ЄС, зокрема, EU4Business та EU Clusters Support Ukraine направлені на сприяння щодо обміну ідеями, спільного розвитку проєктів і залучення інвестицій.

Таким чином, завдяки впровадженню інструментів, в тому числі - підтримки та стимулювання розвитку бізнес-середовища - загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони за 2014-2024 роки збільшився з 77% в 2023 р. до 81% в 2024 р., тобто на 4% [4].

Разом з тим, попри позитивні зрушення у розвитку малого підприємництва, процес євроінтеграції супроводжується низкою системних викликів що потребують подальшого розв'язання. На нашу думку, для їх ефективного подолання необхідно впровадити додаткові інструменти стимулювання, які забезпечать кращу адаптацію підприємницького сектору до стандартів і вимог Європейського Союзу (табл. 3).

Таблиця 3

**Невирішені проблеми та рекомендовані інструменти стимулювання розвитку
малого підприємництва в умовах євроінтеграції**

Невирішені проблеми	Рекомендовані інструменти стимулювання розвитку малого підприємництва
1. Недостатня гармонізація законодавства з нормами ЄС	- Законодавче впровадження SME Test [13] при розробці нормативних актів; - єдина електронна платформа гармонізації права України з правом ЄС; - створення інститутів партнерства «держава-бізнес-наука» для аналізу впливу регуляторних змін;
2. Обмежений доступ до фінансових ресурсів	- Розвиток національної системи зеленого фінансування (Green Finance); - законодавче врегулювання краудфандингу та краудінвестингу для МП; - механізм державного страхування воєнних та експортних ризиків у співпраці з ЄБРР, ЄІБ.
3. Недостатня координація державних і регіональних органів	- Єдина цифрова система моніторингу та оцінки політики МП; - міжвідомчі координаційні ради з питань МП при обласних адміністраціях.
4. Нерозвинена підприємницька інфраструктура	- Механізми державно-приватного партнерства для розвитку бізнес-парків і логістичних хабів; - розвиток кластерної політики з урахуванням стандартів ЄС (Cluster Excellence).
5. Низький рівень професійної підготовки кадрів	- Національна програма розвитку навичок для малих і середніх підприємств «ЄС-Skills для МП» побудовану на принципах European Skills Agenda [11] та Pact for Skills [12].
6. Складність податкового адміністрування та нестабільність фіскальної політики	- «Податкові пісочниці» для малого бізнесу – тестування податкових норм у пілотних режимах; - Електронний податковий офіс для МП на базі єдиної інтегрованої системи.
7. Низька довіра іноземних інвесторів та корупційні ризики	- Блокчейн-технології у веденні реєстрів і державних закупівель; - реєстр доброчесності компаній за стандартами ОЕСР.
8. Недостатня інтеграція українських МСП у європейські бізнес-мережі	- Національна онлайн-платформа міжнародного нетворкінгу МП; - програми міжкультурної бізнес-комунікації для підприємців-експортерів.

Джерело: сформовано автором.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що євроінтеграційний курс України зумовлює формування нової системи координат економічного розвитку, у межах якої стимулююча політика щодо малого підприємництва набуває стратегічного, довгострокового характеру. Узгодження національного законодавства з правом Європейського Союзу, а також реалізація комплексу інституційно-регуляторних, економічних та

організаційно-інфраструктурних інструментів створюють необхідні передумови для підвищення конкурентоспроможності малого бізнесу та його інтеграції до внутрішнього ринку ЄС.

Водночас зберігається низка викликів — від нормативно-правової фрагментарності та інституційної нестабільності до обмеженого доступу суб'єктів підприємства до фінансових ресурсів і ринкової

інфраструктури, що об'єктивно вимагає посилення комплексного підходу до стимулювання сектору. У цьому контексті обґрунтовано необхідність упровадження додаткових інструментів стимулювання, зорієнтованих на підвищення адаптивності підприємницького середовища до європейських стандартів та

принципів сталого розвитку. Реалізація зазначених заходів сприятиме не лише поглибленню інтеграції України до єдиного економічного простору ЄС, а й становленню стійкої, інноваційно орієнтованої національної економіки, що ґрунтується на потенціалі малого підприємництва як ключового драйвера зростання.

Список використаних джерел:

1. Балановська Т.І. Гоголя О.П., Тужик К.Л. (2012). Особливості функціонування малого підприємництва в Україні. Інноваційна економіка, № 8(34). С. 22-31.
2. Вахович І.М., Шейко Ю.О. (2016). Регіональний вимір стимулювання розвитку малого підприємництва : монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 272 с. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/uk/147258369/4464>
3. Дячун О.Д., Нагорняк І. (2021). Стимулювання розвитку підприємництва в Україні в контексті європейських стандартів. Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем : монографія. Т.: ФОП Паляниця В.А., С. 85–89. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/35252>
4. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2024 рік. (2025). Кабінет Міністрів України. URL: <https://surl.li/youcuy>
5. Квасний Л.Г., Мисишин Р.В., Петраїко Н.Б., Чудійович Н.В. (2025). Механізми стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в умовах євроінтеграційних викликів. Наукові праці МАУП. Економічні науки. № 3(79). С. 63-75 DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/79-7>
6. Ковалек О.А. (2021). Інфраструктура підтримки розвитку малого бізнесу у сферах економічної діяльності : автореф. дис. ... канд. екон. наук. 08.00.03. ОНПУ. Одеса, 24 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0421U101057>
7. План для Ukraine Facility (2024-2027). Міністерство економіки України. URL: <https://surl.li/dkdjcs>
8. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року. Постанова Кабінету міністрів країни від 03.03.2021 № 179. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP210179>
9. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках. Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія, План, Заходи від 30.08.2024 № 821-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-r#Text>
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. від 27.06.2014. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text
11. European Skills Agenda. European Commission. URL: <https://surl.li/wcptgj>
12. Pact for Skills. European Commission. URL: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en
13. SME Test. European Commission. URL: <https://surl.li/chtvrb>
14. Citizens' Summary 2024: Ukraine. (2024). EU4Business. URL: <https://eu4business.org.ua/en/reports/citizens-summary-2024-ukraine>

References:

1. Balanovska, T.I. Hohulia, O.P., & Tuzhyk, K.L. (2012). Osoblyvosti funktsionuvannia maloho pidpriemnytstva v Ukraini [Peculiarities of functioning of small business in Ukraine]. Innovative economy, No. 8(34). Pp. 22-31. [in Ukrainian].
2. Vakhovych, I.M., & Sheiko, Yu.O. (2016). Rehionalnyi vymir stymuliuvannia rozvytku maloho pidpriemnytstva [Regional dimension of stimulating the development of small business] : monograph. Lutsk: Vezha-Druk, 272 p. URL: <https://lib.lntu.edu.ua/uk/147258369/4464> [in Ukrainian].
3. Diachun, O.D., & Nahorniak, I. (2021). Stymuliuvannia rozvytku pidpriemnytstva v Ukraini v konteksti yevropeiskyykh standartiv [Stimulating the development of entrepreneurship in Ukraine in the context of European standards]. Increasing the financial and economic potential of economic relations subjects as the basis for the progressive development of territorial and economic systems : monograph. T.: FOP Palyanytsya V.A., Pp. 85–89. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/35252> [in Ukrainian].
4. Zvit pro vykonannia Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta Yevropeiskym Soiuzom za 2024 rik [Report on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the European Union for 2024]. (2025). Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://surl.li/youcuy> [in Ukrainian].
5. Kvasnii, L.H., Mysyshyn, R.V., Petraiko, N.B., & Chudiiovych, N.V. (2025). Mekhanizmy stymuliuvannia rozvytku maloho ta serednoho biznesu v umovakh yevrointehratsiinykh vyklykivk [Mechanisms for stimulating the development of small and medium-sized businesses in the context of European integration challenges]. Scientific works of the IAPM. Economic Sciences. No. 3(79). Pp. 63-75 DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/79-7> [in Ukrainian].
6. Kovalyk, O.A. (2021). Infrastruktura pidtrymky rozvytku maloho biznesu u sferakh ekonomichnoi diialnosti

Infrastructure for supporting the development of small businesses in the spheres of economic activity] : author's abstract of the dissertation ... candidate of economic sciences. 08.00.03. ONPU. Odesa, 24 p. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0421U101057> [in Ukrainian].

7. Plan dlia Ukraine Facility (2024-2027). [Plan for the Ukraine Facility (2024-2027)]. Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://surl.li/dkdjcs> [in Ukrainian].

8. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku [On approval of the National Economic Strategy for the period until 2030]. Resolution of the Cabinet of Ministers of the country dated 03.03.2021 No. 179. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KP210179> [in Ukrainian].

9. Pro skhvalennia Stratehii vidnovlennia, staloho rozvytku ta tsyfrovoi transformatsii maloho i serednoho pidpriemnytstva na period do 2027 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2024-2027 rokakh [On approval of the Strategy for the Recovery, Sustainable Development and Digital Transformation of Small and Medium-Sized Enterprises for the Period Until 2027 and Approval of the Operational Plan of Measures for its Implementation in 2024-2027]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine; Strategy, Plan, Measures dated 08/30/2024 No. 821-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-p#Text> [in Ukrainian].

10. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony. vid 27.06.2014 [Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part. dated 27.06.2014]. Verkhovna Rada of Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011/page#Text [in Ukrainian].

11. European Skills Agenda. European Commission. URL: https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/skills-and-qualifications/european-skills-agenda_en

12. Pact for Skills. European Commission. URL: https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_en

13. ME Test. European Commission. URL: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy-and-sme-friendly-business-conditions/sme-test_en?prefLang=uk

14. Citizens' Summary 2024: Ukraine. (2024). EU4Business. URL: <https://eu4business.org.ua/en/reports/citizens-summary-2024-ukraine>

Дата надходження статті: 05.11.2025 р.

Дата прийняття статті до друку: 21.11.2025 р.